

Det store Sølvfund ved Gundestrup (i Aarsherred) 1891.

Orienterende Betragtninger over de tretten Sølvpladers talrige Relief-Fremstillinger.

Af

Japetus Steenstrup.

(Uddrag.)

(Da der selv i gunstigste Tilfælde vil medgaa flere Maaneder, inden de Figurer, der ere bestemte til at oplyse Afhandlingen og ledsage denne, kunne blive færdige, meddeler Forfatteren her til Optagelse i D. K. Videnskabernes Selskabs Oversigter følgende Uddrag af sammes Hoved-Indhold.

De i Uddraget tilføjede Romertal i Parenthes henviser til de fototyperede Tavler i det Kgl. Oldskrift-Selskabs om Fundet udgivne Skrift: Nordiske Fortidsminder, 2. Hefte, medens de samme Parenthesers almindelige Tal henviser til Sidetallet i dettes Text.)

Min i det Kgl. D. Videnskabernes Selskab af Prof., Dr. J. L. Ussing d. 5. Maj d. A. forelagte og refererede Afhandling er et Forsøg paa at give en sammenhængende Række orienterende Betragtninger over det i Maj 1891 fremkomne store Sølvfund ved Gundestrup i Aarsherred.

Som bekendt bestod dette i sin Art enestaaende Fund af en stor og glat Sølvkumme af tyndt Sølvblik (over 2 Fod i Diameter), hvori fandtes 13 vægtige, henved dobbelt saa tykke

Sølvplader, alle rigelig prydede med Figurer og Fremstillinger i højt Relief og alle væsentlig ensartet udførte eller holdte indenfor een og samme Kunststil. En af disse Plader var meget stor og cirkelrund (Diam. = c. 46 Cm.) og bar Spor af at have, efter en paa Kummens Indside endnu tydelig Kredslinie, været anbragt som en Dobbeltbund i selve Kummen. De andre vare rektangulære, af omtrent samme Højde (20—21 Cm.), men af forskellig Længde-Udstrækning; for 7 af dem var denne kun lidt større end Højden ($24\frac{1}{7}$ Cm.—26 Cm.), saa at Pladens Figur nærmede sig til det kvadratiske; hos 5 var den omtrent dobbelt saa stor (40 Cm.—43 Cm.) som Højden, og Pladens Figur var følgelig rektangulær aflang.

Sølvtavlernes talrige i Højrelief drevne Figurer fremstillede fornemlig Mennesker og Dyr i meget afvekslende Stillinger; Figurerne hævede sig frem fra en jevn Baggrund, over hvilken der dog hos de fleste i svagt eller let Relief trak sig Løv og Ranker af særlig to bestembare Planteformer.

Medens enkelte Figurer af Dyrene meget vel kunde opfattes som naturtro Gengivelser af almindelig kendte Dyrerformer, maatte det større Antal af dem kaldes ikke blot stiliserede, men med unaturlige Tilsætninger fantastisk omdannede.

Igennem Menneskeskikkelserne, skønt de ikke ere lidet varierede, gaar der derimod en mere ædruelig Opfattelse, og forsaavidt de vare fremstillede paaklædte — og det gælder over 20 af dem — gaar der et vist Fællespræg gennem Dragterne. Derfor vil det nok lykkes, tidligere eller senere, efter et saadant Præg, tænkt som en Slags Nationaldragt for Befolkningen, at bestemme Land og Folk, hvortil disse Figurer maatte sigte, i det seneste, naar man engang i Tiden har naaet til et fuldstændigere Overblik, end det vi nu have, over fjernere Tidens Dragter hos Fortidens Folkestammer.

Paa den mulige Erkendelse, i det mindste tilnærmelsesvis, af denne Fremstillingernes Folketype, paa den ene Side, og af de Scener, hvori den forestilles at deltage, paa den anden,

vil det imidlertid væsentligst komme til at bero, om man med nogen Ret tør tilkende Fundet, trods dets ved første Betragtning saa lidet hjemlige Billeder, nogen egenlig Betydning som Bidrag til at belyse enten Landets egen eller Nordens Kulturhistorie, endsige begges Forhistorie i det hele. Besvarelsen af alle de Spørgsmaal, der i disse to Retninger stille sig frem for os, synes nemlig at maatte aldeles afhænge af, hvorvidt de mange fremmedagtige Indtryk, som Reliefbillederne strax maatte gøre paa Betragteren, ved en længere Betragtning og nærmere Undersøgelser kunde vise sig nogenlunde at harmonere med enkelte andre Minder fra Oldtiden, der enten hidtil maaske ikke vare blevne fuldt forstaaede eller vare rent ud miskendte.

I Besvarelsen af saa godt som alle Spørgsmaal, der angik Opfattelsen og Tydningen af Pladernes billedlige Fremstillinger, disses Slægtskab med andre lignende fra Oldtiden, Erkendelsen af de Egne og Folkeslag, fra hvilke de med Rimelighed kunde antages at hidrøre, maatte Forfatteren af det her forelagte Forsøg paa en Orientering i de talrige og kostelige Billeder meget beklage, at han ikke havde kunnet slutte sig til de Anskuelser, der gaa igennem det Kongelige Oldskrift-Selskabs særdeles statelige, med 8 fototyperede Tavler og mange Figurer i Texten udstyrede Skrift om Fundet: «Nordiske Fortidsminder II». 1892. 4to.

Dette Skrift, forfattet af det Kgl. Oldskriftselskabs Sekretær, Dr. Sophus Müller, den nuværende Direktør for Nationalmuseets første Afdeling af Nordiske Oldsager og for det ethnografiske Museum samt for den Kongelige Antiksamling, ser nemlig i Relief-Fremstillingerne væsentligen en barbarisk Kunsts Efterligninger af de klassiske Landes — Romernes og Grækernes — Kunstværker og ofte med direkte Laan af disses mythologiske Fremstillinger. Dette har jeg ikke kunnet anerkende, og derfor har jeg heller ikke kunnet dele denne Forfatters — rigtignok i det hele kun

noget løselig holdte og svagt begrundede — Gisninger om, fra hvilke Egne og Folk disse Sølvarbejder muligvis kunde hidrøre, og allermindst har jeg kunnet finde de Vink antagelige, som i Skriftet gentagne Gange komme frem, at de maaske kunde være forfærdigede her hjemme, altsaa i Norden. Thi intetsomhelst Spor af noget nordisk — d. e. af noget, der enten mindede bestemt om de nordiske Befolkningers Kultur eller om den nordiske Natur — har jeg hidtil kunnet faa Øje paa, saa ofte jeg end har underkastet disse mærkelige Fremstillinger en opmærksom Undersøgelse. Hver Gang Forfatteren af nærværende Orientations - Forsøg f. Ex. under en saadan havde gruppevis sammenstillet de med hinanden nøjere beslægtede Fremstillinger og Led for Led havde taget enhver af disse Grupper for sig, var han altid kommen til et Resultat, der var stik modsat hint archæologiske Skrifts. Fremstillingerne havde nemlig forekommet ham baade ifølge deres Emner og deres Udførelse at være fremmede for det hele Europa og rimeligst syntes det ham, at de maatte være af mellemasiatisk Oprindelse. For at finde billedlige Fremstillinger, der nogenlunde tilsvarede Sølvpladernes, maatte han derfor ikke med Dir. Sophus Müller søge mod Vest og Nord, men imod Øst og Syd, og denne afvigende Opfattelse mente han i Korthed at kunne begrunde saaledes:

Det paa Baggrunden for de høje Relief-Figurer anbragte Planteløv er der f. Ex. ingen Grund til med Dr. S. Müller at antage for Vedbende- eller Efeuløv; ikke et eneste af de talrige Blade paa de tynde, rankeformede Stængler vise i Randen Spor af Efeublades Bugter eller Lapper, og den bedst udførte Tavle (XIV/2), den eneste, der antyder Gangen i Bladenes Nervation og det paa henvend 30 Blade, viser bestemt aldeles bort fra den Ordning af Bladnerverne, vi altid finde hos Efeuplanten. Løvet gengiver derimod meget vel Bladene af

to i Buddhismens Symbolik almindeligst indtrædende Figenarter *Ficus pumila* Lin. og *F. religiosa* L. En saa hyppig og rigelig Anvendelse paa Figurernes Baggrund af disse to Ficus-Arter, der have en indisk, kinesisk-japansk Udbredning, samt ere helligede Buddhismens Indstifter og som her gentage sig paa ikke færre end 9 af de 13 Sølvpplader og flere Gange paa hver af disse Tavler, maatte uvilkaarligen lede Tankerne imod Østen og Syden — særlig til Egne i disse Retninger med en Datids buddhistisk Befolkning. [Den som Processions-Fane (VI) horisontalt baarne løvsmykkede Festrulle med omvundne Baand og med de langstilkede, store, treffigede Blade hører ikke til Baggrunds-Udsmykningerne; den omtales nærmere ved Processionen.]

Imod Øst og Syd maatte ogsaa Tankerne ledes ved en Betragtning af de talrige Dyreskikkelser. Af disse ere ganske vist de fleste og mest iøjnefaldende udstyrede paa en mere eller mindre fantastisk Maade; de vise os f. Ex. Hov- og Rovpattedyr med Vinger paa, eller med Fuglehoved og Næb, Slangar med Faarehoved og Vædderhorn, eller Dyreformer med paa andre Maader maskerede Ansigter; men indenfor disse Udklædninger genkender man alligevel letteligen Dyreformer, der tilhøre det varme Asien eller dettes Højlande: Elefant, Løve, Tiger, Panther; Antiloper og Hjorte, Vildæsler eller Dschigetajer, Vildsvin. Hvad Arten og Graden af selve denne Udklædning angaar, da vil ogsaa den Oldforsker, der er nogenlunde fortrolig med Maskeoptogene ved Oldtidens og Middelalderens, tildels ogsaa Nutidens, store religiøse Fester, fornemlig de buddhistiske, uden stor Vanskelighed genfinde det Udstyr, hvormed de Dyreskikkelser, som repræsentere de Mennesket ildesindede Dæmoner af al Art, især de Religionen fjendtlige Verdensaander, bleve frem-

stillede i Optogene¹⁾ og følgelig ogsaa i de Scener af disse, som saa ofte findes i de rige og store Templer og Klostre og netop ofte ere blevne udførte i kostbare Metaller (Sølv og Guld). Af det Mindretal af Dyrebillederne, som vi med en vis Ret kunde kalde naturtro Gengivelser eller erkende som Bestræbelser for at blive naturtro, vilde man vist ikke finde et eneste, som med Føje kunde siges at pege hen paa et eget nordisk eller nordeuropæisk Hjem.

De Relieffigurer, der i det hele fremstille Mennesker og menneskelig Optræden i almindelige, være sig over- eller underordnede Forhold, selv saadanne, som maaske snarere kunde synes at betegne Væsener af højere Natur, blive med Hensyn til de ovenfor rejste Spørgsmaal i disse orienterende Betragtninger af mig henførte til tre Grupper eller Hold, der mere eller mindre udførlig behandles hver for sig.

a. (Fem) pyntelige og omhyggelig udførte Buster, Brystbilleder af Heroer, Kæmper eller Kraftskikkelser af al Art. (XI₁, XI₂, XII₁, XII₂, XIII₂.)

Figurerne synes nemlig alle fremstillede, som om de enten skulde vise Styrke- og Balance- eller Ligevægtsprøver, idet de ligesom afveje imod hinanden hele Hjørte og andre store Dyr og Mennesker, holdende dem til begge Sider ud i stiv Arm, eller skulde lægge stor Udholdenhed tillige for Dagen, idet de med begge Armene opløftede, men med halvlukkede, omfattende Hænder synes at ville holde tunge Genstande i en hængende Stilling (maaske Tapeter, Guirlander o. lign. ved

¹⁾ Blot for at minde om den gængse Stil i disse orientalske Maske-Fester skal jeg her for dette Uddrag kun af selve Afhandlingen optage C. F. Köppens korte Udtryk. II. S. 315: «Dabei» (ved den aarlige Udstilling af de hellige Kar og Kostbarheder i *Lla-brang* og Udhængningen af de hellige Billeder paa *Pótala*) «werden Processionen in Masken gehalten; die Lamas erscheinen als gute Genien, die Laien als Tiger, Leoparden, Nashörner, Elephanten und dergl. verummt.»

festlige Lejligheder). Saadanne Billeder ere os velkendte fra babyloniske og persiske Tempelbygninger, Søjler o. s. v.; men samme arkitektoniske Tjeneste se vi ogsaa Brystbilleder af denne Art udføre i de buddhistiske Templer og Dagoper f. Ex. i de øvre Indusdale, ved Ganges o. s. v. (se f. Ex. James Ferguson: *Tree and Serpent Worship at Sanchi and Amravati*, second edition. London. 1873. Pl. LXXXIII, LXXXIV). Disse Figurer vise os altsaa ogsaa fornemlig til Orienten og mod Ø. og S., selv om man med Dr. Soph. Müller i disse Figurer maatte snarest være tilbøjelig til at se en Slags virkelige Guddomme fremstillede.

Det samme mener jeg ogsaa maa gøres gældende m. H. t. de dæmonagtige Dværgskikkelser eller Utysker (Skiftinge), der optræde i lignende Stillinger. (X, XIII; 51, 56, 64.)

b. (Fire) store, ejendommeligt, men noget ubehjælpsomt udførte, Reliefbrystbilleder af haar- og skæggløse, særdeles glatte Personligheder med ubevægeligt Minespil og stirrende Blik, som om de vare hensunkne i dyb Selvbeskuelse. (VIII, XIII₁, XIII₂, XIV₁; 49, 56, 65.)

Naar Museums-Direktør, Dr. Müller i sit nævnte Skrift havde opfattet disse som Gudindebilleder eller kvindelige Guddomme, forledeedes han dertil især ved de nedhængende Hovedbaand, som antoges for lange Haarfletninger, og ved de temmelig stærkt betegnede Brystvorter. I mine nu foreliggende Orienteringsforsøg tolkes de derimod — støttede af de Afhandlingen medgivne ældre og nyere paalidelige Skildringer og Figurer af de buddhistiske Temples fornemste Helgen- og Gudebilleder — som Fremstillinger af den lamaisk-buddhistiske Kirkes høje Helgener, dens Kirkefyrster, Paver eller Storlamaer, hvilke man enstemmig tillægger en saadan Haar- og Skæggløshed og ved Kunstgreb fremkaldte større Brystvorter¹⁾.

¹⁾ I denne fra en vis Side seet naive Forvexling af højhellige Buddha-Billeder med Kvindebilleder er Skriftets Forfatter ingenlunde den

Denne Tolkning støttes yderligere ved Tydning af de Bifigurer eller Biscener, der ledsage enkelte af dem. (XIII₁; 56, 65.)

Betragtningen over disse Biscener førte naturligvis over til den tredje Gruppe.

c. (En Snes) Mennesker i Helfigurer med Landets eller Landskabernes ejendommelige Dragt. (VI, VII, X, XIV.)

Dragten i det hele fandtes fælles for alle, dog med enkelte smaa Variationer, der synes at kunne betegne forskellige Livsstillinger eller Deltagere i forskellige Scener. Af disse Scener bør her fremhæves nogle, som maa synes os vigtige for Opfattelsen af Billedernes Tydning i Almindelighed, og ikke mindst fordi de, efter mit Skøn, baade ifølge de hellige buddhistiske Legenders egne udførlige Skildringer og efter andetstedsfra hentede Billeder, neppe kunne miskendes som Gengivelser af bestemte Oplevelser i Buddhas eget Jordeliv i tidligere Inkarnationer. Af saadanne mener jeg at have hidtil genkendt fire, alle hørende til de i de buddhistiske Legende-Samlinger almindeligst paaberaabte «Underværker» og «Barmhjertigheds-Gerninger», udførte af (den senere fuldendte) Buddha og ledsagede af de Selvhengivelser eller Selvofringer, han for sine lidende Medskabningers Skyld utallige Gange frivilligen havde underkastet sig. Disse fire legen-

første, der har gjort sig skyldig; man se f. Ex. C. F. Köppen: Die Religion des Buddha. I. S. 506:

«Die Gestalt des Buddha soll voll Anmuth, und die Glieder wohl gebaut sein» — hedder det i Programmet for de buddhistiske Kunstnere; men om Opfattelsen og Udførelsen ere Köppens Ord: «Demnach werden Hals, Schultern, Arme, Schenkel stets rund und weich und fleischig gebildet, Leib und Brust fast weiblich, so dass buddhistische Heilige schon oft für Frauen angesehen worden sind, und manche Lamen es sich zum geistlichen Zeitvertreibe machen, ihren Brustlappen durch häufiges Zupfen und Drücken das Aussehen eines weiblichen Busens zu geben, um dadurch ihrem Vorbilde ähnlicher zu werden».

darisk skildrede Begivenheder i Buddhas tidligere Inkarnationer vare:

1. Den mellem Buddha, Duen og Høgen, (XIII/1), (begyndende med Rettergangen mellem Høgen (Indra), som i sin bitre Hungersnød førte Klage over Partiskhed og fordrede Skades-Erstatning i lige Vægt af andet frisk og blodvarmt Kød for Duen (Vicvakarma), der fandt Tilflugt ved Buddhas Barm («i hans Armhule»), og endende med Buddhas Ofring af sit eget Kød, først udskåret af Laar og Arme, og tilsidst af hele Kroppen.)

2. Den mellem Buddha og den af Hunger udmattede og vansmægtende Tigerinde med mange Unger, som Buddha først vederkvægede med Blod af sit opridsede Bryst (XIV/1) (og derefter mættede, tilligemed dens Unger, med sit eget Kød.)

3. Den mellem Buddha, dengang i en Inkarnation som Ræv med pragtfuld Pels, og Landets strænge Khan, der i Drømme (XIV/2, øverst) havde seet det prægtige Dyr og under de stærkeste Trusler befalet sine Jægere at skaffe dets Skind. (For da at frie Jægeren for den overhængende Straf fra Khanens Side og for Følgerne af Blodsudgydelsen, der er en Dødssynd fra Religionens Side, tilbød Ræven (Buddha) Jægeren frivilligen at lade sig afskinde levende. (XIV/2; nederst tilhøjre.) Utallige Insekter faldt over Dyrets nøgne Krop, og Himlen dryssede rigelig Løv og Blomster over den hele Scene, medens dens Fyrste («Chormusda» = Indra, her repræsenteret ved den kraftige Tyreskikkelse) ved heftige Jordrystelser kundgjorde den store Begivenhed.)

4. Buddhas frivillige, men midlertidig ved en Tilsynsmand (Indra) standsede Spring ned i Ildkedlen med glødende Kul (VI), og da Buddha urokkelig fastholder sin Beslutning, de efter Kongens Indbydelse ved Ilbud som Vidner til Selvfriingen tilstedekomne Optog af «Vasalfyrster» og «Undersaatte».

Igennem de Vejledninger, som Sølvtavlernes Billeder gave ved deres rigelige Omgivelse af a) «buddhahellige Figentræers» Løv, og b) af de nævnte fra Buddhismens Fest-Tog kendte **Dyre-Masker**, var Orientationen af Billederne altsaa efterhaanden naaet til endnu bestemtere Udtryk for et lamaisk-buddhistisk Trosliv, saaledes som dette aabenbarede sig c) i Billederne af de hellige «Kirkefyrster» og d) af Undergerningsscenerne i selve den historiske Buddhas Jordeliv. Derfra bøjede nu Orientationen sin Opmærksomhed hen paa de ydre Livsforhold, hvorunder den Folkestamme maatte have levet, der i Helfigurer saa ofte var bleven fremstillet paa Tavlerne.

Antallet af disse Figurer var, som foran antydet, over tyve, og det, man som Ledetraad til den ønskede Erkendelse af disse Folks Nationalitet og Hjem først og fremmest kunde benytte, var deres Dragt, igennem hvilken der gik et vist fælles Præg, som ikke lidet afveg fra alt, hvad der hidtil kendtes fra Fremstillingerne paa de klassiske Landes Oldtidsminder eller fra halvbarbariske Efterligninger af saadanne.

Det gennemgaaende karakteristiske for de fremstillede Personers Dragt var, at denne i alle sine Dele sluttede sig snævert til hele Kroppen og syntes udvendigen at antyde tre til hinanden støttede Partier, hvert for sin Kropsdel med den nysnævnte Egenskab. Paa Overkroppen nemlig en snæver til Bæltstedet naaende Trøje med lange Ærmer; paa Underkroppen dernæst ligeledes snævre Benbeklædninger som Buxer (eller Halvbuxer, idet Buxebenene kun blive synlige udvendigen til henimod Knæet eller lidt under Knæleddet) og endelig, som det mest usædvanlige ved Dragten, lange Skaft-Strømper, eller, som deres faste og jevne Ydre lader det formode, lange Skaft-Støvler af Læder (Ruslæder, formodes det snarest), der naaede enten op imod Knæleddet eller op over dette, paa et Par af Billederne endog indtil Midten af Laaret. Skafternes øverste Rand er undertiden prydet med

Udsyninger eller Broderier, undertiden, som det synes, udtungede. Udvendigen over Støvlefødderne bæres der endelig paa flere af Sølvtavlerne med særlig Kunstfærdighed tilskaarne Remmesko og til Hælepartiet af disse ses da to Former af Sporer — Pigsporer (VI) og Knapsporer (XIV/2) — fæstede, forsaavidt de vedkommende Figurer fremstille beredne Personligheder.

Om nu ogsaa enkelte af denne Dragts Bestanddele efter Bogstav- eller Ørenlyd angives hos ældre Forfattere at kunne forekomme hos visse keltisk-galliske og germaniske Folkeslag (gentes braccatæ), saa vise os dog de paa Mønter, Medailloner, Gravminder og andre Mindesmærker efterladte Fremstillinger af disse Folk, at Dragterne maa for Øjet i Virkeligheden have haft et fra Sølvpladernes Relieffigurer meget forskelligt Udseende. I Hævdelsen af denne Forskellighed er altsaa Dr. S. Müller paa den rette Vej, men en urigtig Retning mener jeg rigtignok at han er slaaet ind paa, naar han ymter om et for disse ejendommelige Dragter muligt Hjem her i Norden, og ved en tilføjet Figur særlig henviser til de noget lignende Dragter paa visse af de i Danmark og Skandinavien jordfundne Guldbracteater. Disse maa jeg nemlig, ifølge de i den nylig udkomne Bracteatafhandling nedlagte Undersøgelser, anse for at være selv af asiatisk Oprindelse og navnlig at stamme fra Mellemasiens nordbuddhistiske Egne. Fra disse Egenes indoskythiske Mønter og Tempelbilleder kendes beslægtede snævre Dragter og som Fodtøj og Benbeklædning endog høje Støvler. De kinesiske Udsendinge Fa-Hian og Hiuen-Thsang omtale i fjerde og senere Aarhundreder disse snævre Beklædninger og finde dem begrundede i Landenes kolde Klima, og derfor er det ogsaa naturligt, at vi endnu se dem holde sig i de højtliggende Egne, hvori saamange Grene af Nordindiens oprindelige Stammer have bevaret sig, *Turkestan, Bokhara* og *Dalene*

og Sletterne om *Oxus* og *Jaxartes*.¹⁾ Uden at ville for Øjeblikket henføre Reliefbilledernes Dragter til nogen bestemt enkelt af disse skythiske eller tartariske Folkestammer, nøjes det nu foreliggende Orienteringsforsøg med i Almindelighed at oplyse dem ved speciellere Paralleler, hentede især fra den bekendte Rejsende, Sir Alexander Burnes's fleraarige Ophold i Bokhara og hans Beskrivelse af en af Landets oprindeligste Befolkninger: Øsbekerne. Indtil Islamismens Indtrængen og Overvælden i det 8de Aarhundredes Begyndelse vare de nævnte Egne ikke blot buddhistiske, men ogsaa i flere Aarhundreder, efter at den i ældre Tider der herskende Mithradyrkelse efterhaanden havde givet Plads for Buddha-læren, ivrige Buddhister. Mange ere derhos Vidnesbyrdene om disse Egenes rige, med hellige Kar og Billeder af Sølv og Guld udstyrede Templer.

Disse Regioner af Asien vilde jeg i min Orientation altsaa snarest udpege som Hjemmet for de Helligdomme, hvorfra Sølvpladerne og Kummen i sin Tid ved Fjendehaand og med Vold vare blevne løsrevne og fjernede. Da Historien vel neppe kender en saa storartet og grundig Udplyndring af Templer og andre hellige Bygninger, som den, der systematisk, og efter Religionsbud skaanselløst, Skridt for Skridt med Islams Fremtrængen, ramte alle de rigt udstyrede buddhistiske Helligdomme, gribes man naturligvis let af den Tanke, at ogsaa de Sølvtavler, der ere Genstand for nærværende Undersøgelse, ved Muhamedanismens fuldstændige Sejr i Nord-Indien maatte være blevne afrevne og bortførte, naturligvis forudsat, at de lige indtil den Tid havde været heldige nok til at blive bevarede paa deres Plads. Under disse Forudsætninger vil Tiden for Pladernes Udarbejdelse i ethvert Fald ikke kunne sættes

¹⁾ Interessant er det hermed at sammenholde Tavlen med de saakaldte Rajputs Mønter (Wilson's *Ariana antiqua* pl. XIV), paa hvilke de lange til Knæet gaaende Støvler er en meget iøjnefaldende Del af Præget.

senere end det 7de eller 8de Aarhundrede. Men paa den anden Side tør denne ikke sættes saa tidlig, som den Müllerske Opfattelse foreslaar det, til Aarhundredet før eller efter Chr. Fødsel. Den vil allertidligst kunne falde i Tidsrummet fra 3dje til 5te Aarhundrede, da Fremstillingerne baade røbe en saa varm Religionsiver og en saa stærk Paavirkning af et lamaisk Præsteskab, at det vistnok bliver sandsynligst, at Tavlerne skrive sig fra Buddhismens mest blomstrende Dage i disse Egne, det 4de—6te Aarhundrede. Men indtil videre kan her kun være Tale om et Skøn — og et betinget Skøn.

De foreløbigen naaede Tilmærkelser til en Besvarelse af Spørgsmaalene om, til hvilke Egne af Mellemasien Sølvtavlernes buddhistiske Fremstillinger snarest maatte være at henlægge og hvilke af dettes Folkefærd de nærmest turde angaa, havde givet Forfatteren af den allerede til det største Flertal af Relief-Figurerne udstrakte Orientation en stærk Opfordring til at inddrage i denne enkelte af de endnu ikke omtalte Billeder og Billedpartier paa Sølvtavlerne.

Dette gælder selvfølgelig især dem, der i det tidligere Skrift vare blevne betragtede som staaende i Forbindelse med en vestlig, klassisk eller en halvklassisk Kultur, thi selv for disse mente jeg, at just en østlig og sydlig Hjemstavn paa en langt naturligere Maade kunde hævdes.

Saaledes f. Ex. den i Skriftet kaldte «galliske Guddom Cernunnos, med Hjortehorn og fremstillet med Benene trukne op under Kroppen» (IX; 50, 63). Hans Dragt indrømmes jo af Dr. S. Müller at være ugallisk, og i Virkeligheden stemmer den jo ogsaa fra Top til Taa overens med «Nationaldragten» paa de andre Afbildninger, selv med disses højskaftede Støvler,

som her naa op over Knæet, og med Snøresko over Støvle-fødderne.

Torques-Ringene om Halsen kan, som paa et andet Sted i Afhandlingen omtales og ogsaa findes berørt af Dir. S. Müller, ikke betegne Manden som gallisk, og ligesaa lidt kunne de høje Hjortetakker, Figuren bærer, særkende ham som Cernunnos; thi samme Sir Alexander Burnes, der saa karakteristisk havde omtalt den skythiske eller tartariske Dragt hos Øsberkerne, anfører jo ogsaa om de Tatarer, der boede nær Kokan, hvor paafaldende det havde været ham, at deres «Høvdinger» eller mythiske Helte afbildedes med Hjortehorn paa Hovedet og jo højere Værdighed, Heroerne tillagdes, desto større Takker anbragte man paa deres Hjelmhuer (*skullcaps*).

Fremdeles gjaldt det den store (X; 51) i samme almindelige Dragt, kun med højt blottede Arme fremstillede, hjelmklædte Figur eller «Fyrste»; der ruller Hjulet — det i alle buddhistiske Lande almindelige, selv fra de ældste Tider brugte Symbol for Religionsstifteren, der skikker sin Lære ud i den vide Verden og styrer dens Gang. «Hjulstyrer» (*Cakravarti*) er jo derfor ogsaa den gængse Betegnelse for den fuldendte Buddha. (Kun som et Exempel paa Øjeblikks-Fejlsyn, der ere blevne staaende, maa det naturligvis betragtes, naar Dr. S. M. her lader Busten af det dvergagtige Utyske eller Skiftingen, tilhøje paa Tavlen, have nogetsomhelst med Hjulet og dets Bevægelse at gøre). (51, 64.)

Endvidere Vildæslet (VII; 48—49) eller (?) Enhjørningen med sit «En-Horn», der i en sluttet Række af tre Individuer og med to lignende Rækker af 3 mindre Udyr i Rovdyr-Masker, sees urokkelig at trodse de paatrængendes Forsøg paa at drive dem bort. Dyret tør ikke med Grund betegnes som «Oxe» eller beslægtet med «Oxen paa Tab. XIV», og heller ikke som nogen Medspiller i en Tyrefægtning (49, 63). Indtil videre

tør hele Tavlen vistnok helst opfattes som Gengivelse af Legendernes tredobbelte Vagtkæde af Dæmoner og Udyr paa de højeste, snedækte Bjergpasser imod Buddhist-Udsendingers Indtrængen.

Endelig kunde ogsaa herhen regnes (XII/2, 55) den vingede Drageform med Hestens Forfødder og Hoved, som Dr. S. M. mente nok kunde gengive en klassisk eller halv-klassisk Hippocampus, uagtet de flere af ham paaviste væsentlige Uoverensstemmelser; men Orientationen mener dog heri snarere at se en Tilnærmelse til Dragen, som den fremtræder i østasiatiske, japansk-kinesiske Tegninger eller i visse tibetanske Opfattelser af Slangen « Lu ».

Til Slutning ledsager Forf. sin Orientation med en kort Fremstilling af det kejtede og ubehjælpsomme, der i alle Figurerne gik ved Siden af en i visse Retninger ikke ringe, men særlig begrænset teknisk Uddannelse; den havde ofte ikke blot bragt Beskuerne i Tvivl om den rette Opfattelse, men ogsaa, som Erfaringen fra det første Forsøg paa Tolkningen noksom viste, ledet Tanken ind paa urigtige Veje. Hertil knyttedes da nogle Bemærkninger om den Forskel, der helt igennem viste sig imellem Sølvpladernes og Guldbrakteaternes Tegnekunst, uagtet der af Hensyn til Fællespræget i Dragt og religiøse Skikke m. m. maatte hævdes et vist almindeligt Slægtskab imellem de to Folkestammer, fra hvilke disse to Grupper af Oldtidsminder fra omtrent samme Tidsrum maatte antages at hidrøre. Ubhjælpsomheden i al perspektivisk Opfattelse satte derimod den paa Sølvpladerne aabenbarede Tegne-Evne paa en paa-faldende Maade ned i Nærheden af Helleristningernes Tegnekunst og i Klasse med denne.

Orientationen tilføjer tilsidst et Par vejledende Ord eller Vink om de forskellige Baner, ad hvilke den hele Sølvskat kunde formodes at være i sin Tid kommen til Danmark, enten maaske ad de saakaldte østlige Handelsveje, hvorpaa de arabiske Mønter i tusindvis, samt lignende Værdier af Hakkeseøl og -Guld, vare naaede til Sydsandinavien, eller ad de østfarende Vikingers og Væringers Veje, der jo endog synes at have gaaet op til de siden Aaret 700 af Islam underkuede Buddhist-Egne hinsides det kaspiske Hav eller til andre nærboende Buddhist-Befolkninger. Thi fra Friser eller lignende Udsmykninger af Vægge og Søjler i buddhistiske Templer og Klostre maatte — efter Orientationens Mening — Sølvpladerne utvivlsomt antages at hidrøre. At de oprindeligen skulde have hørt sammen med Bund-Kummen som et Hele i Form af et stort Kar, saaledes som det i Nationalmuseet er bleven opfattet, kunde den paa ingen Maade indrømme.

Den Opfattelse af Sølvfundet — strax da dette blev modtaget i Museet (39) — at alle de forefundne Stykker maatte have hørt sammen til een stor Karform, skønnes særlig fremkaldt hos Museets Fagmænd ved den temmelig regelmæssige, men svage Krumbøjning, som alle de tolv firkantede Sølvplader havde, og ved Relieffigurernes modsatte Fremtræden paa disse, nemlig hos de kortere Plader paa disses konvekse Krumning, hos de længere paa den konkave Krumningsflade, saaledes som Prof. Magn. Petersens Figur af den sammenstillede Form (35) fortræffelig gengiver det. Men i de nævnte Forhold ligger der imidlertid ikke nogen Nødvendighed for den Anskuelse, at Sølvpladerne just maatte være Dele af et rummeligt, trindt Kars Ydre- og Indrevægge. Allerede disse Pladers næsten dobbelte Tykkelse af Kummens og, uagtet dette, deres formodede Opstilling som Dobbelt-Væg for Karrets Bug ovenover den tyndvæggede Kumme som Karbund, men endnu mere den stærke Indramning og klodsede Indlodning i Metalrammerne, der have omgivet dem, og hvoraf alle de firkantede Plader,

baade de lange og de korte, bære saa umiskendelige Spor, harmonere kun daarligt med den Forestilling, at de i Forening oprindeligen havde dannet eet Kar, selv om det kun var et Skuekar til et Tempel eller en anden Helligdom. Men nærmere ligger ogsaa, efter min Mening, Antagelsen af en ganske anden Sammenhæng mellem disse Dele.

De nævnte Forhold ved Pladerne og Relief-Figurerne Stilling paa disse stemme netop godt med den i Orientationen udtalte Opfattelse, at Pladerne ere Led af sædvanlige Friser eller Bælter om de snart prismatiske, snart cylindriske Partier af Søjlerne i Templernes Portaler og Haller, eller i Dagope-Helligdommenes Gærdegaarde (*«raies»*). Da Sidefladerne af de 6-, 8- eller flersidede Søjler snart ere konvekse, snart konkave, og i begge Tilfælde meget ofte udsmykkedes med udskærne eller udmejslede Relieffigurer og disse just staa saa kraftige i Hul-Reliefferne, er det en Selvfølge, at naar de udførtes i Guld, Sølv eller andre Metaller, maatte disse Søjlefladernes Metalbeklædninger vise Hul-Relieffigurerne staaende paa Metalpladernes svagt indadbøjede Flade; de almindelige Højrelieffer paa svagt konvekse eller udadbøjede Krumflader. Det bør herved ikke blive ubemærket, at efter nøjagtige Afbildninger af slige Søjler fra Templer og Helligdomme, hvoraf endog et større Antal ere tagne fotografisk, ere Søjlerne konkave Prismeflader i Reglen bredere end deres konvekse, og de tilsvarende Metalbedæknings Længde vil derefter være længere eller kortere. Fordelingen af Længdemaalene paa vort Sølvfunds Plader i de to Grupper, svarende til deres Relieffigurers Stilling paa en svagt konkav eller svagt konvex Baggrund, kan vel allerede heri finde sin tilstrækkelige Begrundelse.
